

DOI:

10.31379.sed.1.1.2024.3

УДК 657:366.1:331.1.

БЕЗВЕРХИЙ Костянтин

кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансового аналізу
та аудиту
Державний торговельно-економічний
університет, Україна

ORCID: [0000-0001-8785-1147](https://orcid.org/0000-0001-8785-1147)e-mail: k.bezverkhyi@knute.edu.ua**ПРИЙМАК Наталія**

кандидат економічних наук,
завідувач кафедри менеджменту,
фінансів та бізнес-адміністрування,
Міжнародний європейський
університет, Україна

ORCID: [0000-0002-0206-2577](https://orcid.org/0000-0002-0206-2577)e-mail: nataliyapryimak@ieu.edu.ua
(кореспондуючий автор)

Подано: 20/03/2024

Прийнято: 29/03/2024

Опубліковано: 30/04/2024

© Copyright 2024 by the author(s)

This is an Open Access article
distributed under the terms of [the Creative
Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДОПОМОГИ ПО ТИМЧАСОВІЙ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Анотація

Вагоме місце в системі розрахунків за виплатами працівникам на підприємстві займають виплати працівникам допомоги по тимчасовій втраті працездатності. На сьогодні пандемія COVID-19 охопила знову Україну з надзвичайно потужною хвилею заражених, госпіталізованих і померлих. За даними на початок листопада 2021 року Україна посідала перші місця в Європі та світі по кількості летальних випадків від коронавірусної хвороби. Вітчизняна медична система не справляється з числом важко хворих, натомість Фонд соціального страхування повинен своєчасно і в повному обсязі здійснювати фінансування лікарняних та проводити виплати допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам. Метою дослідження є подальший розвиток теоретичних, методичних та організаційних особливостей бухгалтерського обліку допомоги по тимчасовій непрацездатності на підприємствах різних секторів економіки.

В процесі проведеного дослідження сформовано авторський підхід щодо удосконалення етапів документування процесу оформлення та оплати електронних лікарняних; запропоновані рекомендації щодо покращення ведення бухгалтерського обліку розрахунків на підприємстві за виплатами працівникам допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Сформовано авторський підхід щодо послідовності документального оформлення процедури оплати е-лікарняного на підприємствах різних секторів економіки. Запропоновані аналітичні рахунки для окремого відображення виплат працівникам допомоги по тимчасовій непрацездатності дозволять узагальнити інформацію про такі розрахунки та виступатимуть інформаційним забезпеченням для внутрішньогосподарського контролю на підприємствах різних секторів економіки.

Ключові слова: бухгалтерський облік, допомога по тимчасовій втраті працездатності, електронні лікарняні, комісія із соціального страхування, страховий стаж, Фонд соціального страхування

JEL Класифікація: M4, M41, M48

DOI:

10.31379.sed.1.1.2024.3

УДК 657:366.1:331.1.

BEZVERKHYI Kostiantyn

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department
of Financial Analysis and Audit,
State University of Trade and
Economics, Ukraine

ORCID: [0000-0001-8785-1147](https://orcid.org/0000-0001-8785-1147)e-mail: k.bezverkhyi@knute.edu.ua**PRYIMAK Natalia**

Candidate of Economic Sciences,
Head of the Department of
Management, Finance and Business
Administration, International European
University, Ukraine

ORCID: [0000-0002-0206-2577](https://orcid.org/0000-0002-0206-2577)e-mail: nataliyapryimak@ieu.edu.ua

(Corresponding author)

PECULIARITIES OF ACCOUNTING OF TEMPORARY DISABILITY ASSISTANCE AT ENTERPRISES OF DIFFERENT SECTORS OF THE ECONOMY

Abstract

An important place in the system of settlements for payments to employees at the enterprise is occupied by payments to employees of temporary disability benefits. To date, the COVID-19 pandemic has once again swept Ukraine with an extremely powerful wave of infected, hospitalized and dead. As of the beginning of November 2021, Ukraine ranked first in Europe and the world in the number of deaths from coronavirus disease. The domestic medical system does not cope with the number of seriously ill patients, but the Social Insurance Fund must timely and fully finance hospitals and pay maternity benefits to insured persons. The aim of the study is the further development of theoretical, methodological and organizational features of accounting for temporary disability benefits in the context of digitalization in trade enterprises.

In the course of the conducted research the author's approach on improvement of stages of documentation of process of registration and payment of electronic hospital is formed; proposed recommendations for improving the accounting of settlements at the enterprise for the payment of temporary disability benefits to employees.

The author's approach to the sequence of documentation of the procedure for payment of e-hospital at the trade enterprise is formed. The proposed analytical accounts for separate reflection of payments to employees of temporary disability benefits will allow to summarize the information on such calculations and will act as information support for internal control at the trade enterprise.

Keywords: accounting, temporary disability benefits, electronic hospitalizations, social insurance commission, length of service, Social Insurance Fund.

Received: 20/03/2024

Accepted: 29/03/2024

Published: 30/04/2024

© Copyright 2024 by the author(s)

This is an Open Access article
distributed under the terms of [the Creative
Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

JEL Classification: M4, M41, M48

Вступ

Вагоме місце в системі розрахунків за виплатами працівникам на підприємстві займають виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності (лікарняні, допомога по вагітності та пологах тощо). На сьогодні пандемія COVID-19 охопила знову Україну з надзвичайно потужною хвилею заражених, госпіталізованих і померлих. За даними на початок листопада 2021 року Україна посідала перші місця в Європі та світі по кількості летальних випадків від коронавірусної хвороби. Вітчизняна медична система не справляється з числом важко хворих, натомість Фонд соціального страхування України (далі – ФСС) повинен своєчасно і в повному обсязі здійснювати фінансування лікарняних та проводити оплату допомоги по вагітності та пологах застрахованим особам.

Понад 3 мільйони українців були на оплачуваному ФСС лікарняному упродовж 2021 р. ФСС профінансував для них більше 5 мільйонів листків непрацездатності, які їх роботодавці опрацювали, розраховували та подали до ФСС на оплату [1]. Майже два мільярди гривень лікарняних було виплачено ФСС з початку війни. Допомоги по тимчасовій втраті працездатності за 55 днів війни отримали 498,8 тисячі українців з усіх куточків України, зокрема зон активних бойових дій. Так, за час війни Донецьке управління ФСС виплатило лікарняні для 16,9 тис. застрахованих осіб, Запорізьке – для 12,9 тис. осіб, Луганське – 2,2 тис. осіб, Харківське – 13,3 тис. осіб, Херсонське – 1,6 тис. осіб, Чернігівське – 9,8 тис. осіб. [2].

Новизною сьогодні стало впровадження системою охорони здоров'я України видачі електронних лікарняних (далі – е-лікарняних) хворим працівникам. Це породило ряд запитань та проблеми з якими стикаються у повсякденній роботі бухгалтери-практики, та на які повинні дати вичерпні відповіді науковці. Не досить зрозумілою залишається процедура пошуку та перевірки бухгалтером е-лікарняних у Реєстрі на порталі Пенсійного Фонду України (далі – ПФУ); виникають питання в частині визначення розрахункового періоду, страхового стажу працівника та виплат, які будуть братися для розрахунку допомоги з тимчасової втрати працездатності; змінено причини непрацездатності, які наводяться в е-лікарняних; потребує уточнення та удосконалення послідовність документального оформлення й облікового відображення операцій із нарахування, оподаткування і виплати е-лікарняного.

У зв'язку з оголошенням в Україні воєнного стану, Міністерством охорони здоров'я України (далі - МОЗ) було прийнято наказ «Про внесення змін до наказу Міністерства охорони здоров'я України від 01 червня 2021 року № 1066» № 522 від 25.03.2022 р. [3] в якому зазначається, що запланований на 1 травня 2022 р. запуск винятково електронної системи підтвердження тимчасової непрацездатності перенесено на 1 січня 2023 р. Тому протягом 2022 року буде можливість призначати виплати й за паперовими листками непрацездатності.

Огляд літератури

Наукові дослідження в частині бухгалтерського обліку та звітності допомоги по тимчасовій непрацездатності здійснювали переважно вітчизняні дослідники. Колектив авторів І. Бабич, Т. Гайдучок, Ю. Мороз, С. Сирцева, М. Теловата [4] аналізують нестандартні ситуації щодо бухгалтерського обліку лікарняних. Група українських дослідників М.М. Бенько, О.П. Кузьменко та А.П. Шаповалова [5] досліджують вітчизняний та зарубіжний досвід обліку, оподаткування та виплат по електронним лікарняним. Богатова В. [6] розглядає виплати лікарняних у разі смерті працівника. Гора Л. [7] досліджує дії працівника і роботодавця стосовно електронних лікарняних. Український автор І.В. Копчикова [8] виділяє обліково-правовий аспект електронних лікарняних. Подмешальська Ю. та Панченко А. [10] удосконалюють облік оплати праці, в тому числі відображення в бухгалтерському обліку допомоги з тимчасової втрати працездатності. Циганок В. [24] визначає деякі аспекти електронних лікарняних про які потрібно знати працівникам кадрової служби та бухгалтерам. Не зменшуючи вагомості наукових напрацювань провідних авторів, доречно зауважити, що питання виділення особливостей бухгалтерського обліку електронних лікарняних на підприємствах різних секторів економіки не знайшло достатнього відображення в їхніх дослідженнях.

Мета та завдання

Метою та завданнями є подальший розвиток теоретичних, методичних та організаційних особливостей бухгалтерського обліку допомоги по тимчасовій непрацездатності на підприємствах різних секторів економіки.

Методи

Під час проведення дослідження було використано такі методи: теоретичного узагальнення та графічний метод (для визначення етапів документального оформлення та оплати електронних листків непрацездатності); формалізації та аналізу (для обґрунтування напрямів удосконалення методики відображення розрахунків із працівниками щодо виплати допомоги із тимчасової втрати працездатності на рахунках бухгалтерського обліку); логічного узагальнення результатів (формулювання висновків і пропозицій).

Результати

Підставою для нарахування допомоги з тимчасової втрати працездатності на підприємстві є виданий у встановленому порядку е-лікарняний. Розпочинаючи з 01 вересня 2021 року система охорони здоров'я України розпочала масово оформляти фізичним особам електронні лікарняні. На сьогодні державою визначений наступний порядок оформлення та оплати е-лікарняних на підприємстві (рис. 1).

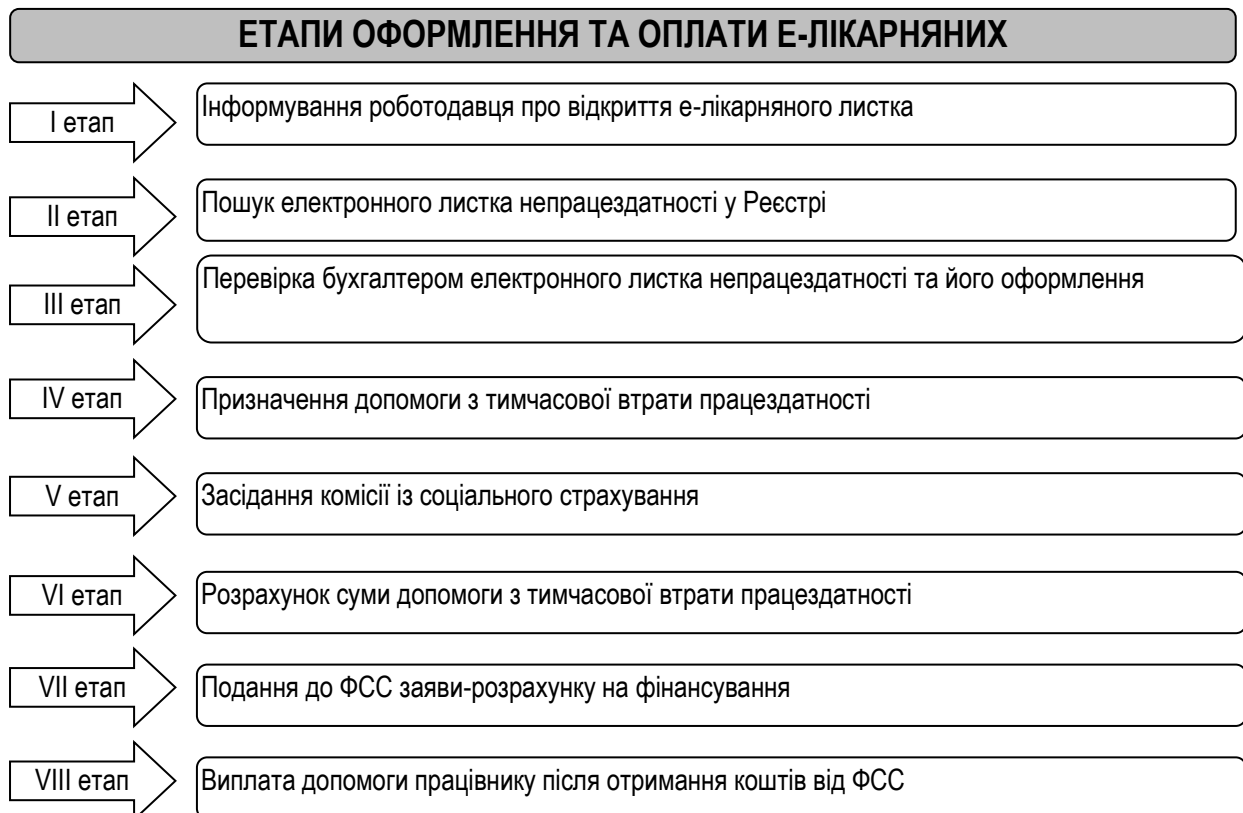

Рис. 1. Етапи оформлення та оплати е-лікарняних на підприємствах різних секторів економіки*

*Джерело: узагальнено автором на основі [13]

На першому етапі, працівник зобов'язаний відразу повідомити роботодавця про те, що йому лікар відкрив е-лікарняний. Це можна зробити у будь-який зручний спосіб, наприклад зателефонувавши або через будь-який додаток, наприклад, Viber, WhatsApp, Telegram тощо.

На другому етапі треба зайти в електронний кабінет страхувальника в порталі ПФУ в розділі «Листки непрацездатності» і довідатися, що працівникові відкрито е-лікарняний. Інформація з Реєстру надається застрахованим особам і страхувальникам (роботодавцям) за період перебування особи в трудових відносинах із ними. Пошук відомостей у Реєстрі здійснюється за прізвищем, іменем, по батькові та датою народження застрахованої особи, її реєстраційним номером облікової картки платника податків. Якщо роботодавець не знаходить конкретний е-лікарняний, то причиною цього може бути незбіг даних працівника (П.І.Б., дата народження, реєстраційний номер облікової картки особи) у реєстрі пацієнтів МОЗ і реєстрі застрахованих осіб ПФУ.

На етапі перевірки е-лікарняного бухгалтер звіряє інформацію про: період тимчасової непрацездатності; єдиний реєстраційний номер; дані про хворого працівника (П.І.Б., ІПН); причину непрацездатності; найменування та ідентифікаційний код медичної установи, яка видала листок; спеціальний кваліфікований електронний підпис (далі - КЕП) та електронну печатку.

Для призначення виплати хворому працівнику допомоги з тимчасової втрати працездатності беруться виключно е-лікарняні, які мають статус «Готово до сплати». Такий статус е-лікарняного присвоюється лише наступного дня після дати його закриття. З моменту, як е-лікарняний набув статусу «Готово до сплати» є 10 календарних днів, упродовж яких призначається матеріальне забезпечення або відмовляється в оплаті. Водночас на час воєнного стану за повідомленням ФСС, терміни проведення банківських операцій та опрацювання заяв-розрахунків буде збільшено через наявні технічні обмеження й часту неможливість працівників потрапити на робоче місце. Якщо ж кошти від ФСС надійдуть на спецрахунок підприємства-страхувальника, то воно не має підстав затримувати здійснення виплат і повинно перераховувати допомогу працівнику відразу після надходження коштів від ФСС [14].

У разі створення е-лікарняного у зв'язку з вагітністю і пологами допомогу слід призначати відразу після відкриття.

Підстави для видачі е-лікарняного та терміни, на які він видається (табл. 1).

Таблиця 1

Підстави для видачі е-лікарняного та терміни, на які він видається*

Страховий випадок	Тривалість тимчасової непрацездатності	Порядок надання та оплати е-лікарняного	Підстава
Тимчасова непрацездатність унаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві	Увесь період тимчасової непрацездатності до її відновлення або до встановлення групи інвалідності медико-соціальною експертною комісією (МСЕК)	Перші п'ять днів тимчасової непрацездатності лікарняний оплачуються за рахунок коштів підприємства, установи, організації, за правилами, встановленими Порядком № 440 [15] починаючи з шостого дня – за рахунок коштів Фонду соціального страхування України (далі – Фонд)	П. 1 ч. 1, п. 1 ч. 2 ст. 22 Закону № 1105 [18]; р. 2 Інструкції № 455 [19]
Необхідність догляду за хворою дитиною віком до 14 років	• Не більше 14 календарних днів; • увесь час перебування у стаціонарі разом із хворою дитиною віком до 14 років; • увесь період хвороби, включаючи санаторно-курортне лікування, дитини, яка є постраждалою внаслідок аварії на ЧАЕС або інфікованою вірусом імунодефіциту людини (СНІД)	Лікарняний оплачується з першого дня за рахунок коштів Фонду	П. 2 ч. 1, ч. 3 ст. 22 Закону № 1105 [18]; п. 3.3 інструкції № 455 [19]

Продовження табл. 1

Страховий випадок	Тривалість тимчасової непрацездатності	Порядок надання та оплати е-лікарняного	Підстава
Необхідність догляду за дорослим членом сім'ї та хворою дитиною, старшою 14 років	До 3 днів (залежно від тяжкості перебігу захворювання та побутових умов термін може бути продовжений за рішенням ЛКК або головного лікаря, але не більше 7 календарних днів)	Лікарняний оплачується з першого дня за рахунок коштів Фонду	П. 3 ч. 1, ч. 4 ст. 22 Закону № 1105 [18]; п. 3.2 Інструкції № 455 [19]
Необхідність догляду за дитиною віком до 3 років або особою з інвалідністю віком до 18 років у разі хвороби матері чи іншої особи, яка доглядає за цією дитиною	Увесь період захворювання матері	Лікарняний надається і оплачується застрахованій особі, яка здійснює догляд за дитиною, з першого дня захворювання матері за рахунок коштів Фонду	П. 4 ч. 1, ч. 5 ст. 22 Закону № 1105 [18]; п. 3.13 Інструкції № 455 [19]
Карантин, накладений органами санітарно-епідеміологічної служби	Увесь час відсутності на роботі	Допомога з ТВП надається з першого дня карантину за рахунок коштів Фонду	П. 5 ч. 1, ч. 7 ст. 22 Закону № 1105 [18]; р. 5 Інструкції № 455 [19]
Тимчасове переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, ніжче оплачувану роботу	Не більше 2 місяців	Допомога надається за рахунок коштів Фонду з першого дня за час такої роботи в розмірі, який разом із заробітком за тимчасово виконувану роботу не може перевищувати суми повного заробітку до часу переведення	П. 6 ч. 1, ч. 8 ст. 22 Закону № 1105 [18]; п. 2.13 Інструкції № 455 [19]
Протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства	Увесь період перебування у протезно-ортопедичному підприємстві з урахуванням часу на проїзд до протезно-ортопедичного підприємства і назад	Надається з першого дня перебування у стаціонарі протезно-ортопедичного підприємства за рахунок коштів Фонду	П. 7 ч. 1, ч. 9 ст. 22 Закону № 1105 [18]; п. 2.12 Інструкції № 455 [19]
Санаторно-курортне лікування	Увесь термін лікування та проїзду до санаторію і назад, але з урахуванням тривалості щорічної (основної та додаткової) відпустки	Допомога з ТВП надається за весь час перебування у санаторно-курортному закладі особі, яка направляється безпосередньо із стаціонару лікувального закладу Допомога з ТВП особі, яка виховує дитину-інваліда віком до 18 років, надається за наявності медичного висновку про необхідність стороннього догляду за нею	П. 8 ч. 1, ч. 10 ст. 22 Закону № 1105 [18]; п. 2.14, р. 7 Інструкції № 455 [19]

*Джерело: узагальнено автором на основі [15; 18; 19]

Однак, разом з видачею е-лікарняних, в деяких випадках, зокрема, що спричинені воєнним станом, відповідно до п. 8 Наказу МОЗ «Деякі питання формування медичних висновків про тимчасову непрацездатність та проведення їхньої перевірки» № 1066 від 01.06.2021 р. (далі – наказ № 1066) передбачено видачу паперових листків непрацездатності, а саме:

- 1) продовження та закриття листків непрацездатності, що були видані особам до 01 жовтня 2021 року;
- 2) спливу строку, протягом якого лікуючий лікар може внести зміни до медичного висновку про тимчасову непрацездатність в Реєстрі медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я. У такому випадку рішення про видачу листка непрацездатності приймає лікарсько-консультативна комісія закладу охорони здоров'я, а за її відсутності керівник закладу;
- 3) застрахованій особі протягом двох місяців з дня народження дитини, зазначеного у свідоцтві про народження дитини - на підставі цього свідоцтва та рішення суду про усиновлення дитини;
- 4) виникнення технічних проблем (помилки) щодо передачі даних між Електронним реєстром листків непрацездатності та Реєстром медичних висновків в електронній системі охорони здоров'я, які призводять до неможливості формування електронного листка непрацездатності в Електронному реєстрі більше ніж протягом семи днів з дати створення медичного висновку про тимчасову непрацездатність - до усунення таких проблем (помилки);
- 5) зупинення в умовах воєнного стану доступу користувачів електронної системи охорони здоров'я до центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я;
- 6) порушення строків звернення пацієнта для продовження випадку тимчасової непрацездатності, якщо це порушення сталося внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного, надзвичайного стану, а також за умови, що на дату звернення за медичною та/або реабілітаційною допомогою пацієнт залишається непрацездатним відповідно до результатів проведеної експертизи тимчасової непрацездатності та висновку лікуючого лікаря про тимчасову непрацездатність зазначеного пацієнта. У такому випадку рішення про видачу листка непрацездатності як продовження раніше виданого з дати наступної за датою завершення періоду непрацездатності, засвідченого раніше виданим листком непрацездатності, приймає лікарсько-консультативна комісія закладу охорони здоров'я, а за її відсутності керівник закладу [20]. Саме два останні пункти було впроваджено в період воєнного стану в Україні. Інакше кажучи: під час війни можливою буде видача паперових лікарняних у випадках, коли система е-лікарняних не працюватиме.

Згідно з п. 8¹ наказу № 1066 на період дії воєнного стану та протягом трьох місяців з дня його припинення або скасування у разі відсутності у закладі охорони здоров'я бланків листків непрацездатності та неможливості їх отримання дозволяється за рішенням керівника закладу охорони здоров'я видача листків непрацездатності, роздрукованих на білому аркуші паперу за формою, затвердженою наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства праці та соціальної політики України, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 03 листопада 2004 року № 532/274/136-ос/1406. При цьому у рядку, де вказується серія бланка, зазначається ЄДРПОУ закладу охорони здоров'я, а де номер бланка - порядковий номер запису у Журналі реєстрації листків непрацездатності [20].

Міністр соціальної політики України М. Лазебна повідомила, що під час воєнного стану ті працівники, чиї роботодавці не змогли опрацювати лікарняний та подати за ним заяву-розрахунок, можуть звернутись до ФСС і отримати напряду від нього виплату «лікарняних» або допомоги по вагітності та пологах [21]. Отже, при воєнному стані застрахована особа, яка має е-листок, так і паперовий листок непрацездатності може звернутися напряду до ФСС, і отримати їй належну виплату за період непрацездатності.

Механізм розрахунку допомоги з тимчасової втрати працездатності викладено в Порядку обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, затверджений постановою КМУ від 26.09.01 р. № 1266. (далі - Порядок № 1266) [12].

Для нарахування допомоги з тимчасової втрати працездатності необхідно визначити:

- розрахунковий період, за який обчислюється середня зарплата;
- максимальну суму (граничну величину) заробітної плати (на 2021 рік цей розмір становить 15 мінімальних заробітних плат);
- виплати, які включаються в розрахунок середньоденної (середньо-годинної) зарплати;
- страховий стаж застрахованої особи;
- кількість календарних днів непрацездатності, що підлягають оплаті [12].

У розрахунковий період не включаються:

- 1) календарні дні, не відпрацьовані застрахованою особою з таких поважних причин, зокрема: тимчасова непрацездатність; відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами; відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; відпустка без збереження заробітної плати;
- 2) місяці розрахункового періоду (із 1-го до 1-го числа), у яких застрахована особа не працювала з поважних причин [12].

Порядок визначення розрахункового періоду для обчислення допомоги з тимчасової втрати працездатності на основі е-лікарняних представлено в табл. 2.

Таблиця 2

**Порядок визначення розрахункового періоду для обчислення
допомоги з тимчасової втрати працездатності***

№ з/п	Фактично відпрацьований час, за який сплачувався ЄСВ	Розрахунковий період
1	Більше 12 календарних місяців (далі - к. м.)	12 к. м. (із 1-го до 1-го числа) за останнім місцем роботи застрахованої особи, що передують місяцю настання страхового випадку
2	Менше 12 к. м.	Фактично відпрацьовані календарні місяці (із 1-го до 1-го числа)
3	Менше 1 к. м.	Фактично відпрацьований час (календарні дні) перед настанням страхового випадку
4	Страховий випадок настав у перший день роботи	Розрахунковий період відсутній

*Джерело: узагальнено автором на основі [12]

В табл. 3 наведено перелік зарплатних виплат, які беруться у розрахунку допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Вагоме місце у алгоритмі розрахунку лікарняних займає страховий стаж працівника. Так, від кількості років страхового стажу найманих працівників залежить розмір відсотка, за яким зберігатимуть середній заробіток за час хвороби. Щодо новоприйнятих працівників потрібно з'ясувати, чи є в них 6 місяців страхового стажу протягом останніх 12 місяців перед настанням страхового випадку (перед початком хвороби).

Під страховим стажем слід розуміти - період часу, протягом якого особа підлягала страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та за який щомісяця сплачено нею та роботодавцем страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок [17]. Період відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, отримання виплат за окремими видами соціального страхування, крім пенсій усіх видів включається до страхового стажу як період, за який сплачено страхові внески виходячи з розміру мінімального страхового внеску. Розмір допомоги з тимчасової непрацездатності залежить від страхового стажу працівника (табл. 4).

Таблиця 3

Виплати, які беруть участь у розрахунку середньоденної заробітної плати для обчислення лікарняних*

№ з/п	Види доходів	Включаються до розрахунку середнього заробітку	Не включаються до розрахунку середнього заробітку
1	Зарплатні доходи, що входять до складу фонду оплати праці	+	-
2	Оплата всіх видів відпусток (окрім відпустки по вагітності та пологах) та компенсації за невикористані відпустки	+	-
3	Оплата простою	+	-
4	Зарплатна матеріальна допомога, яка надається усім або більшості працівникам	+	-
5	Разові заохочувальні та компенсаційні виплати, зокрема, щорічні винагороди за вислугу років, річні премії, премії за виконання важливих завдань	+	-
6	Нараховані мобілізованим працівникам суми збереження середнього заробітку, з яких сплатили ЄСВ (суми за якими працедавець не отримав бюджетного відшкодування)	+	-
7	Суми збереження середнього заробітку за дні здавання крові та дні відпочинку донорів	+	-
8	Суми збереження середнього заробітку за час підвищення кваліфікації	+	-
9	Оплата вимушеного прогулу	+	-
10	Оплата спеціальних перерв у роботі (для годування дитини, обігріву й відпочинку)	+	-
11	Зарплатні доходи в сумі перевищення над граничною величиною для обчислення ЄСВ (тобто ті, з яких ЄСВ не сплачується)	-	+
12	Лікарняні	-	+
13	Декретні	-	+
14	Винагорода за ЦПД	-	+
15	Нараховані мобілізованими суми збереження середнього заробітку, звільнені від оподаткування ЄСВ (за якими працедавець отримує бюджетну компенсацію)	-	+
16	Добові для відряджень	-	+

*Джерело: узагальнено автором на основі [12]

Сума допомоги з тимчасової втрати працездатності розраховується множенням середньоденної заробітної плати (з урахуванням страхового стажу) на кількість календарних днів зайнятості в розрахунковому періоді.

Після призначення допомоги комісією із соціального страхування протягом 5 робочих днів до ФСС потрібно подати заяву-розрахунок. Тобто, строк подання заяви-розрахунку становить 15 днів: 10 к. д. плюс 5 робочих днів із дати видачі е-лікарняного (статус «Готовий до сплати»). Щоб підприємство не пропустило зазначені строки, рекомендуємо в цьому випадку працівникам своєчасно повідомляти про видані їм електронні листки непрацездатності. Адже, по-перше, від дати подання роботодавцем заяви-розрахунку залежить дата фінансування допомоги ФСС. По-друге, затримка з поданням заяви-розрахунку може бути розцінена Державною Інспекцією з питань праці як інші порушення законодавства про працю з накладенням відповідних штрафних санкцій.

Таблиця 4

**Розмір допомоги з тимчасової втрати працездатності
залежно від страхового стажу працівника***

Страховий стаж	Розмір допомоги
До 3 років	50 % середньої зарплати (доходу)
Від 3 до 5 років	60 % середньої зарплати (доходу)
Від 5 до 8 років	70 % середньої зарплати (доходу)
Понад 8 років	100 % середньої зарплати (доходу)

*Джерело: узагальнено автором на основі [12]

Нова форма заяви-розрахунку для е-лікарняних містить такі особливості: у е-лікарняному відсутня серія, але йому присвоюється унікальний номер; наводяться нові причини непрацездатності (табл. 5).

Таблиця 5

Причини непрацездатності у е-лікарняних*

Код причини	Назва причини
«1»	Тимчасова непрацездатність внаслідок захворювання або травми, що не пов'язані з нещасним випадком на виробництві
«2»	Вагітність і пологи
«3»	Необхідність догляду за хворою дитиною
«4»	Необхідність догляду за хворим членом сім'ї
«5»	Необхідність догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною з інвалідністю віком до 18 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за такою дитиною
«6»	Карантин, встановлений відповідно до законодавства
«7»	Протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства
«8»	Перебування у відділенні санаторно-курортного закладу
«9»	Тимчасове переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижчеоплачувану роботу» (може бути із позначкою про зв'язок випадку тимчасової непрацездатності з професійною діяльністю пацієнта)
«10»	Перебування в самоізоляції, обсервації під час дії карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом «SARS-CoV-2».
«11»	Тимчасова непрацездатність внаслідок професійного захворювання
«12»	Тимчасова непрацездатність внаслідок нещасного випадку на виробництві

*Джерело: узагальнено автором на основі [11]

Після надходження страхових коштів на спеціальний рахунок роботодавець повинен виплатити працівникам суми допомоги з тимчасової непрацездатності (по вагітності та пологах) у найближчий після дня призначення допомоги строк, установлений для виплати заробітної плати, або відразу після отримання коштів від ФСС. Страховальник повинен відзвітувати перед ФСС протягом місяця з дня проведення виплат. У разі неподання повідомлення про виплату протягом трьох місяців ФСС проводить перевірку використання страховальником коштів Фонду.

Підсумовуючи вище викладене пропонуємо наступний алгоритм документального оформлення та оплати е-лікарняного на підприємстві (рис. 2).

Дискусія

Бухгалтерський облік розрахунків з тимчасової втрати працездатності рекомендуємо вести на аналітичному рахунку 6631 «Розрахунки з тимчасової втрати працездатності застрахованої особи», який буде відкриватися до субрахунку 663 «Розрахунки за іншими виплатами».

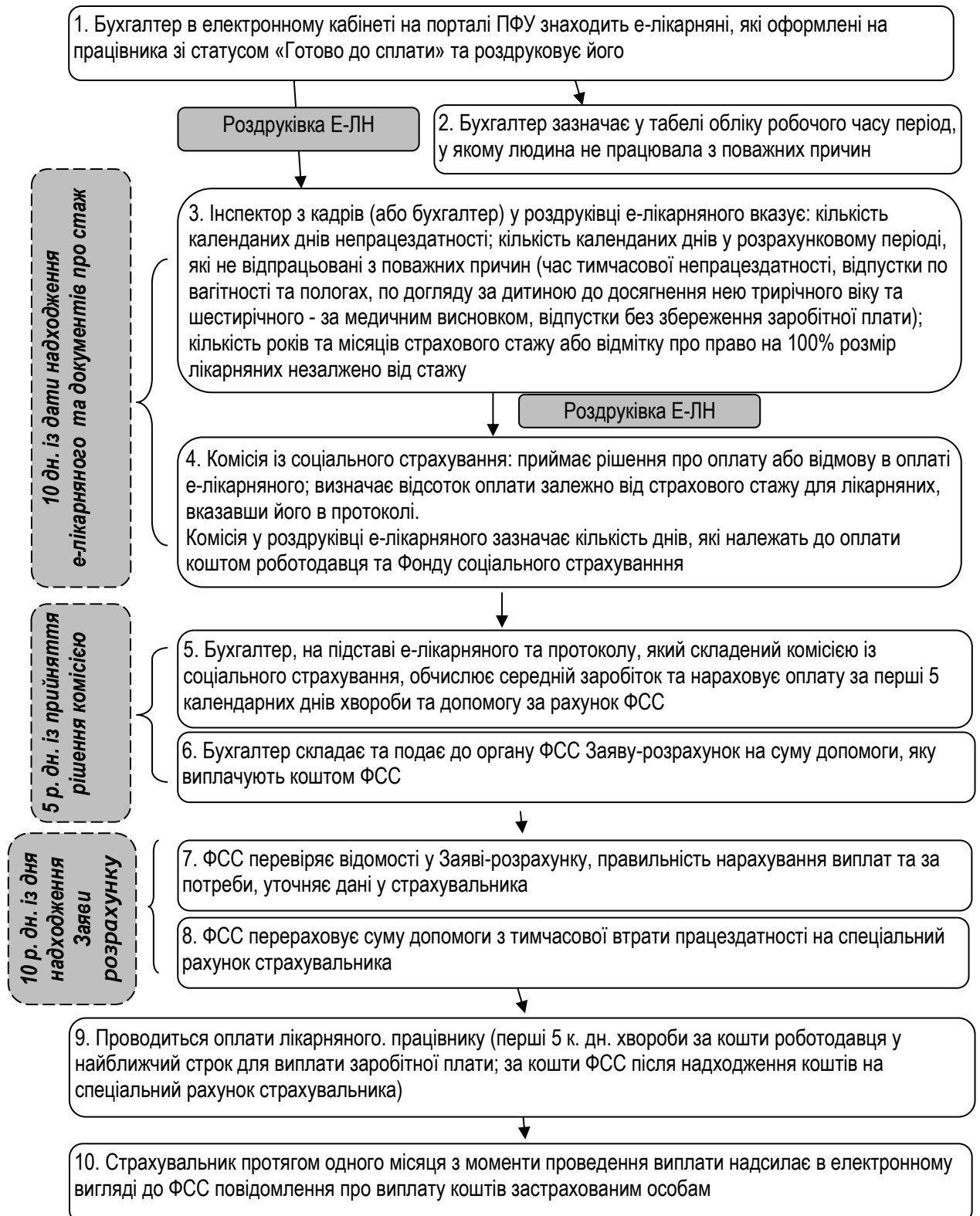

Рис. 2. Запропонована послідовність документального оформлення процедури оплати е-лікарняного на підприємстві

*Джерело: розроблено автором на основі [17]

За кредитом запропонованого аналітичного рахунку 6631 «Розрахунки з тимчасової втрати працездатності застрахованої особи» буде відображатися нарахована працівникам підприємства допомога з тимчасової втрати працездатності, а за дебетом: виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності; утримання податку з доходів фізичних осіб (далі - ПДФО), військового збору (далі - ВЗ), платежів за виконавчими документами та інші утримання з виплат працівникам. Вважаємо за доцільне виокремлювати аналітичні розрізи до рахунку 6631 «Розрахунки з тимчасової втрати працездатності застрахованої особи» (рис. 3).

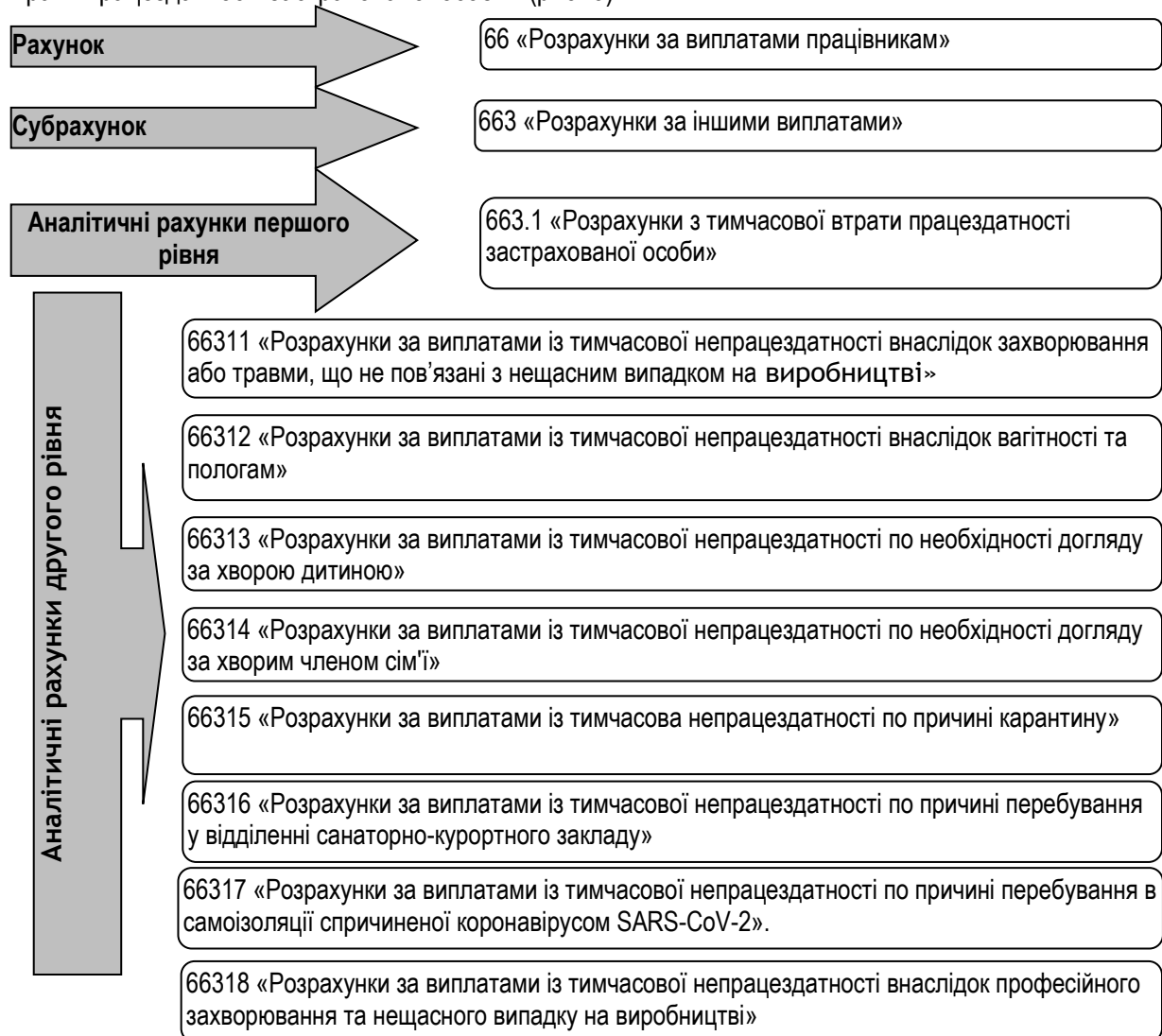

Рис. 3. Запропонована аналітика в частині відображення розрахунків із тимчасової втрати працездатності за е-лікарняними на підприємстві*

*Джерело: розроблено автором

Запропоноване методичне забезпечення відображення розрахунків із тимчасової втрати працездатності за е-лікарняними в системі рахунків бухгалтерського обліку надає можливість узагальнити інформацію про такі розрахунки задля прийняття оперативних та ефективних рішень, а також виступатиме інформаційним забезпеченням для здійснення внутрішньогосподарського контролю підприємств різних секторів економіки.

В табл. 6 представлено бухгалтерське відображення операцій із нарахування та виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності з урахуванням запропонованих аналітичних рахунків.

Таблиця 6

Облік нарахування, оподаткування та виплати допомоги з тимчасової втрати працездатності на підприємстві*

Дата	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.	Первинні документи
		Дебет	Кредит		
1	2	3	4	5	6
02.11.2021	Нараховано допомогу з тимчасової втрати працездатності за перші 5 к.дн хвороби працівника (за кошти роботодавця)	9491	66311	775,80	Заява-розрахунок на основі е-лікарняного листка
02.11.2021	Нараховано допомогу з тимчасової втрати працездатності з 6 к. дн хвороби (за кошти ФСС)	378	66311	2017,08	
02.11.2021	Утримано із суми допомоги, яку оплачує роботодавець ПДФО 18% та ВЗ 1,5%	66311	6411	139,64	Розрахунково-платіжна відомість
		66311	642	11,64	
02.11.2021	Нараховано єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (далі - ЄСВ) на допомогу, яку оплачує роботодавець та ФСС $2792,88 * 22\% = 614,43$ грн.	9491	651	614,43	
02.11.2021	Утримано із суми допомоги, яку оплачує ФСС, ПДФО 18% та ВЗ 1,5%	66311	6411	363,07	Розрахунково-платіжна відомість
		66311	642	30,26	
03.11.2021	Перераховано до бюджету суму ПДФО та ВЗ із основного рахунку страхувальника	6411	311	139,64	Платіжні доручення
		642	311	11,64	
03.11.2021	Перераховано ЄСВ до бюджету	651	311	614,43	
03.11.2021	Виплачено працівнику на картковий рахунок допомогу, яку оплачує роботодавець	66311	311	624,52	Платіжне доручення
28.11.2021	Отримано на спеціальний рахунок страхувальника кошти від ФСС	313	378	2017,08	Виписка банку
28.11.2021	Перераховано ПДФО та ВЗ із спеціального рахунку страхувальника	6411	313	363,07	Платіжні доручення
		642	313	30,26	
28.11.2021	Виплачено працівнику допомогу з тимчасової втрати працездатності зі спеціального рахунку	66311	313	1623,75	Платіжне доручення

*Джерело: розроблено автором на основі [16]

Витрати на оплату перших 5 днів непрацездатності слід відображати за рахунком 94 «Інші витрати операційної діяльності». Тобто незалежно від категорії працівників (виробничий персонал, адміністративний та ін.) витрати на оплату лікарняних у бухгалтерському обліку включаються до витрат періоду.

Нараховану суму допомоги за кошти ФСС відображають за дебетом субрахунка 378 «Розрахунки з державними цільовими фондами», а отримання фінансування від Фонду соцстрахування – за кредитом субрахунка 378.

Висновки

За результатами проведеного дослідження встановлено, що підставою для нарахування допомоги з тимчасової непрацездатності з 01.09.2021 року виступає е-лікарняний. Для розрахунку допомоги за весь період хвороби слід визначити середньоденну заробітну плату відповідно до Порядку № 1266. Набули подальшого розвитку теоретичні, методичні та організаційні засади бухгалтерського обліку допомоги по тимчасовій непрацездатності на підприємствах різних секторів економіки. Сформовано авторський підхід щодо послідовності документального оформлення процедури оплати е-лікарняного на підприємствах різних секторів економіки. Запропоновані аналітичні рахунки для окремого відображення виплат працівникам допомоги з тимчасової непрацездатності дозволять узагальнити інформацію про такі розрахунки та виступатимуть інформаційним забезпеченням для внутрішньогосподарського контролю на підприємствах різних секторів економіки. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на порядку документального оформлення та облікового відображення допомоги з тимчасової втрати працездатності на підставі е-лікарняних. Це надасть змогу покращити методику та організацію бухгалтерського обліку розрахунків за іншими виплатами на підприємстві.

Література / References:

1. Mekhanizm otrymannia dopomohy vid Fondu za e-likarnianym [The mechanism of receiving assistance from the Foundation for e-hospital] URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/980579> [in Ukraine].
2. Z pochatku viiny Fond vyplatyv likarniani dla piv miliona ukraintsiv [Since the beginning of the war, the Foundation has paid hospitals for half a million Ukrainians] URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/981413> [in Ukraine].
3. Nakaz MOZ Ukrainy vid 25.03.2022 № 522 «Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy vid 01 chervnia 2021 roku № 1066» [On amendments to the order of the Ministry of Health of Ukraine of June 1, 2021 № 1066] URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-25032022--522-pro-vnesennja-zmin-do-nakazu-ministerstva-okhoroni-zdorov%e2%80%99ja-ukraini-vid-01-chervnja-2021-roku--1066?preview=1> [in Ukraine].
4. Moroz J., Telovata M., Syrtseva S., Haiduchok T., Babich I. and Yurchenko O. (2020). Sick Leave Accounting: Analysis of Non-Standard Cases. *International Journal of Management*, № 11(3), pp. 390–398 [In English].
5. Benko M., Kuzmenko O. and Shapovalova A. (2022). Accounting, taxation and payments on electronic hospital domestic and foreign experience. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, Vol. 4, pp. 26–31. DOI: 10.32702/2306-6814.2022.4.26 [in Ukraine].
6. Bohatova V. Pratsivnyk pomer, перебуваючы на likarnianomu: yak oformyty vyplaty? [The employee died while in hospital: how to make payments?] URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-zarplaty-i-kadry-3-rabotnik-umer-naxodyas-na-bolnichnom-kak-oformit-vyplaty> [in Ukraine].
7. Hora L. Elektronnyi likarniany: dii pratsivnyka ta robotodavtsia [E-hospital: actions of the employee and the employer] URL: <https://uteka.ua/ua/publication/commerce-12-zarplaty-i-kadry-3-elektronnyj-bolnichnyj-dejstviya-rabotnika-i-rabotodatela> [in Ukraine].
8. Kopchikova I.V. (2022). Elektronni likarniani: oblikovo-pravovy aspekt [Electronic hospitals: accounting and legal aspect]. *Ekonomika ta suspilstvo*. № 36. URL: <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1154/1112>. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-36-35 [in Ukraine].
9. Kodeks zakoniv pro pratsiu [The Labour Code] № 322-VIII vid 10.12.71 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukraine].
10. Podmeshalska Yu.V., Panchenko A.M. (2020). Udoskonalennia orhanizatsii obliku zarobitnoi platy [Improving the organization of payroll]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 1. P. 58–63 [in Ukraine].
11. Polozhennia pro komisiuu (upovnovazhenoho) iz strakhuvannia u zviazku z tymchasovoiu vtratoiu pratsezdadnosti [Regulations on the commission (commissioner) for insurance in connection with temporary disability], zatverdzhene postanovoiu pravlinnia Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy vid 19.07.2018 r. № 13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013890-18#Text> [in Ukraine].
12. Poriadok vydachi (formuvannia) lystkiv

nepratsездatnosti v Elektronnomu reiestri lystkiv nepratsездatnosti [Procedure for issuance (formation) of sick leaves in the Electronic Register of sick leaves], zatverdzhnyi nakazom MOZ Ukrainy vid 17.06.2021 r. № 1234 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0890-21#Text> [in Ukraine].

13. Poriadok obchyslennia serednoi zarobitnoi platy (dokhodu, hroshovoho zabezpechennia) dlia rozrakhunku vyplat za zahalnooboviazkovym derzhavnym sotsialnym strakhuvanniam [The procedure for calculating the average wage (income, cash security) for the calculation of payments for compulsory state social insurance], zatverdzhnyi postanovoiu KMU vid 26.09.01 r. № 1266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text> [in Ukraine].

14. Popry umovy voiennoho stanu fakhivtsi Fondu prodovzhuiut robotu dlia bezperervnoho zdiisnennia usikh vyplat [Despite the martial law, the Fund's specialists continue to work for the continuous implementation of all payments] URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/980991> [in Ukraine].

15. Poriadok opłaty pershykh piaty dniv tymchasovoi nepratsездatnosti vnaslidok zakhvoriuvannia abo travmy, ne poviazanoi z neshchasnym wypadkom na vyrobnytstvi, za rakhunok koshtiv robotodavtsia [Procedure for payment of the first five days of temporary incapacity for work due to illness or injury not related to an accident at work], zatverdzhnyi postanovoiu KMU vid 26.06.2015 r. № 440 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2015-%D0%BF#Text> [in Ukraine].

16. Poriadok orhanizatsii vedennia Elektronnoho reiestru lystkiv nepratsездatnosti ta nadannia informatsii z noho [The procedure for organizing the maintenance of the Electronic Register of sick leaves and providing information from it], zatverdzhnyi postanovoiu KMU vid 17.04.2019 r. № 328 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2019-%D0%BF#Text> [in Ukraine].

17. Poriadok finansuvannia strakhuvalnykiv dlia nadannia materialnoho zabezpechennia zastrakhovanyim osobam u zviazku z tymchasovoiu vtratoi pratsездatnosti ta okremykh vyplat poterpilym na vyrobnytstvi za rakhunok koshtiv Fondu sotsialnoho strakhuvannia Ukrainy [Procedure for financing insurers to provide material support to insured persons in connection with temporary disability and certain payments to victims at work at the expense of the Social Insurance Fund of Ukraine], zatverdzhnyi postanovoiu pravlinnia Fondu sotsialnoho

strakhuvannia Ukrainy vid 19.07.2018 r. № 12 URL: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/958546> [in Ukraine].

18. Pro zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne strakhuvannia [On compulsory state social insurance]: Zakon Ukrainy vid 23.09.1999 r. № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> [in Ukraine].

19. Instruktsiia pro poriadok vydachi dokumentiv, shcho zasvidchuiut tymchasovu nepratsездatnist hromadian [Instruction on the procedure for issuing documents certifying temporary incapacity of citizens], zatverdzhena nakazom MOZ vid 13.11.2001 r. № 455 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1005-01#Text> [in Ukraine].

20. Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy «Deiaki pytannia formuvannia medychnykh vysnovkiv pro tymchasovu nepratsездatnist ta provedennia yikhnoi perevirky» [Some issues of forming medical reports on temporary incapacity for work and conducting their examination] № 1066 vid 01.06.2021 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-21#Text> [in Ukraine].

21. «Likarniani» ta dopomohu po vahitnosti ta polohakh pid chas voiennoho stanu mozna otrymaty, navit yakshcho robotodavets ne opratsiuvav dokumenty [«Hospital» and maternity benefits can be obtained even if the employer has not processed the documents] URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/likarniani-ta-dopomogu-po-vagitnosti-ta-pologah-pid-chas-voyennogo-stanu-mozhna-otrimati-navit-yakshcho-robotodavec-ne-opracyuvav-dokumenti> [in Ukraine].

22. Pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [On the application of the Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business operations of enterprises and organizations]: instruktsiia vid 30.11.1999 r. № 291 / Ministerstvo finansiv Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> [in Ukraine].

23. Pro oplatu pratsi [About wages]: Zakon Ukrainy vid 24.03.1995 r. № 108-95 / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108-95-%D0%B2%D1%80> [in Ukraine].

24. Tsyhanenko V. (2021). Elektronni likarniani: niuansy pro yaki slid znaty kadrovym ta bukhhalterovi [E-hospital: the nuances that should be known to the HR and accountant]. *Vse pro bukhhalterskyi oblik*. № 91, S. 6-10.

ВНЕСОК АВТОРІВ

Концептуалізація/ Conceptualization: Безверхий Костянтин. Приймак Наталія

Контроль даних/ Data curation: Приймак Наталія

Формальний аналіз/ Formal Analysis: Приймак Наталія

Методологія/ Methodology: Приймак Наталія

Дослід/експеримент: Приймак Наталія

Ресурси/Resources: Приймак Наталія

Нагляд/ Supervision: Приймак Наталія

Перевірка/Validation: Безверхий Костянтин. Приймак Наталія

Візуалізація/Visualization: Приймак Наталія

Адміністрування/Administration: Приймак Наталія

Writing –original draft/

Написання –чернетка/: Приймак Наталія

Writing –review & editing/

Написання – рецензування та редагування: Безверхий Костянтин. Приймак Наталія

ФІНАНСУВАННЯ

Автори не отримували фінансування для цієї статті.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.